

Sygn. akt I CSK 782/18

POSTANOWIENIE

Dnia 11 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku I. K.

przy uczestnictwie W. J. i Miasta W.

o podział majątku wspólnego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 11 czerwca 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej uczestnika W. J.

od postanowienia Sądu Okręgowego w W.

z dnia 28 lutego 2017 r., sygn. akt V Ca [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestnika W. J. od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 28 lutego 2017 r., sygn. akt VCa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnych zagadnień prawnych skarżący upatruje w konieczności 1) odpowiedzi na pytanie, czy wierzytelność wynikająca z umowy ubezpieczenia z funduszem kapitałowym wchodzi do majątku wspólnego stron zgodnie z art. 31 § 1 k.r.o., a jeśli wchodzi, to czy jej wartość powinna być liczona według stanu na dzień ustania wspólności majątkowej i w dacie podziału, czy wyłącznie według stanu na dzień ustania wspólności majątkowej; 2) wyjaśnienia zachodzenia podstaw do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym zgodnie z art. 43 § 2 k.r.o. w kontekście istniejącej pomiędzy stronami faktycznej separacji w trakcie, której dochodzi do istotnych przysporzeń majątkowych na rzecz jednego z małżonków.

Zgodnie z art. 31 § 1 k.r.o. wspólnością majątkową małżeńską są objęte przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich.

Jak to już zostało wyjaśnione w orzecznictwie, w obowiązującym systemie prawa rodzinnego można przyjąć domniemanie faktyczne (art. 231 k.p.c.), że przedmioty nabyte w trakcie trwania wspólności małżeńskiej przez jednego z małżonków, zostały nabyte z majątku wspólnego - na rzecz małżeńskiej wspólności majątkowej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2003 r., IV CKN 1721/00).

W stanie faktycznym sprawy składki ubezpieczeniowe zostały wpłacone w trakcie trwania małżeństwa stron (nie było wykazywane, iż środki na składki

pochodziły z majątku osobistego uczestnika; Sądy obu instancji nie uznały za udowodnione twierdzenie uczestnika, iż składka w kwocie 45 000 zł została sfinansowana z darowizny od matki) i według stanu na chwilę ustania wspólności majątkowej małżeńskiej wartość polisolokat, którą Sądy obu instancji przyjęły jako podstawę do rozliczenia, była niższa niż wpłacone składki, odpowiednio 15 000 zł/ 14 217,21 zł i 85 000 zł/ 67 161,76 zł (k. 292-294). Wprawdzie wartość wykupu polisolokat może ulegać zmianom, jednak kwestie związane z ustaleniem składu i wartości majątku wspólnego reguluje art. 684 k.p.c. w zw. z art. 567 § 3 k.p.c. Uczestnik zarzucił naruszenie art. 684 k.p.c. Należy jednak zauważyć, iż zgodnie art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. zarzucając naruszenie prawa procesowego konieczne jest wykazanie, że dane uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Tymczasem uczestnik ani w apelacji, ani w skardze kasacyjnej nie twierdził nawet, że wartość wykupu spornych polisolokat, które otrzymał w wyniku podziału majątku wspólnego, w chwili wydawania zaskarżonego postanowienia była niższa, od wartości według stanu z chwili ustania wspólności majątkowej, która jak wspomniano wyżej jest niższa od kwoty składek, które, jak wynika z ustaleń faktycznych, zostały pokryte ze środków pochodzących z majątku wspólnego stron.

Ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym, o którym stanowi art. 43 § 2 k.r.o., jest dopuszczalne w razie łącznego wystąpienia dwóch przesłanek, a mianowicie - przyczynienia się małżonków do powstania majątku wspólnego w różnym stopniu oraz istnienie ważnych powodów, które uzasadniają ustalenie nierównych udziałów. Przez przyczynianie się do powstania majątku wspólnego rozumie się całokształt starań każdego z małżonków o założoną przez nich rodzinę i zaspakajanie jej potrzeb (art. 27 k.r.o.), czyli nie tylko wysokość zarobków, czy innych dochodów osiąganych przez każdego z nich, lecz także i to, jaki użytek czynią oni z tych dochodów, czy gospodarują nimi należycie i nie trwonią ich (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1997 r., I CKN 530/97, nie publ.). O stopniu przyczyniania się każdego z małżonków świadczą nie tylko osiągnięcia czysto ekonomiczne, lecz także nakład osobistej pracy przy wychowywaniu dzieci i we wspólnym gospodarstwie domowym. Dla oceny stopnia przyczynienia się każdego z małżonków do powstania majątku wspólnego nie mają przesądzającego znaczenia wyliczenia czysto matematyczne, jednak wynikająca

z ocenego charakteru przesłanek z art. 43 § 2 k.r.o., swoboda orzecznicza przy rozstrzygnięciu wniosku o ustalenie nierównych udziałów, nie może przerodzić się w dowolność. Różny stopień przyczynienia się każdego z małżonków może uzasadniać ustalenie nierównych udziałów wtedy, gdy różnica jest istotna i wyraźna. Nie jest też obojętna proporcja, w jakiej rzeczywisty wkład małżonków w powstanie majątku, pozostaje do wartości całego majątku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2013 r., IV CSK 553/12, OSNC-ZD 2014, nr 2, poz. 24).

Druga konieczną przesłanką dopuszczalności ustalenia nierównych udziałów jest wykazanie, że za takim rozstrzygnięciem przemawiają ważne powody, oceniane przez wzgląd na zasady współżycia społecznego, bo otrzymanie przez jednego z małżonków korzyści z tej części majątku wspólnego, do której powstania on się nie przyczynił, pozostawałoby w sprzeczności z tymi zasadami (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2012 r., II CSK 259/12, nie publ.). Nie jest możliwe zdefiniowanie pojęcia „ważnych powodów”; o tym w konkretnej sprawie decyduje całokształt okoliczności (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 października 1974 r., III CKN 190/74, nie publ.). Ważnym powodem jest w szczególności naganne postępowanie małżonka, przeciwko któremu jest skierowane żądanie ustalenia nierównych udziałów, polegające na tym, że w sposób rażący lub uporczywy nie przyczyniał się on do powstania dorobku stosownie do sił i możliwości zarobkowych (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 1973 r., III CRN 227/73, OSNCP 1974, poz. 189; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 października 1997 r., II CKN 348/97, nie publ.).

O zasadności żądania ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym decydują konkretne okoliczności sprawy. Sądy obu instancji szczegółowo wyjaśniły przyczyny, w świetle których wniosek uczestnika o ustalenie nierównych udziałów nie zasługiwał na uwzględnienie, a ocena w tej materii nie jest sprzeczna z przedstawionym wyżej dorobkiem orzeczniczym Sądu Najwyższego.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają

uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistej zasadności skargi kasacyjnej skarżący upatruje w naruszeniu art. 31 § 1 k.r.o. w zw. z art. 6 k.c. wskutek przerwania na uczestnika ciężaru wykazania kiedy mebel powstał, ewentualnie w jakich okolicznościach został nabyty w sytuacji, gdy z ustalonego stanu faktycznego nie wynika, aby wnioskodawczyni wykazała, że poszczególne meble zostały nabyte w trakcie trwania małżeństwa, zaś z faktu posiadania danej rzeczy w trakcie trwania małżeństwa nie wynika fakt nabycia danej rzeczy w trakcie trwania małżeństwa i przez zastosowanie nieistniejącego prawnie ani bliżej nie uzasadnionego domniemania przynależności do dorobku wspólnego poszczególnych przedmiotów majątkowych (mebli) wynikającego z faktu ich posiadania.

W odniesieniu do spornych mebli Sąd drugiej instancji zaakceptował szczegółowe ustalenia faktyczne i ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego dokonane przez Sąd pierwszej instancji. Mając na względzie treść pisemnych motywów rozstrzygnięć Sądów obu instancji brak podstaw do przyjęcia, że zaskarżone postanowienie jest oczywiście nieprawidłowe w powyższym rozumieniu.

Artykuł 382 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany

przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Zebrany materiał w rozumieniu tego przepisu, to dowody przeprowadzone w sprawie oraz fakty powszechnie znane, znane sądowi urzędowo, fakty przyznane, a także objęte twierdzeniami jednej strony, co do których druga strona nie wypowiedziała się. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego (zob. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124). W sytuacji, gdy Sąd drugiej instancji nie uzupełnia postępowania dowodowego ani, po rozważeniu zarzutów apelacyjnych, nie znajduje podstaw do zakwestionowania oceny dowodów i ustaleń faktycznych orzeczenia Sądu pierwszej instancji, może te ustalenia przyjąć za podstawę faktyczną swojego rozstrzygnięcia. Wystarczające jest wówczas, by stanowisko to znalazło odzwierciedlenie w uzasadnieniu orzeczenia drugoinstancyjnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2000 r., I CKN 356/98, nie publ. i z dnia 17 lipca 2009 r., IV CSK 110/09, nie publ.).

Zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Jak stanowi art. 398³ § 3 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów. Uczestnik formułując zarzut naruszenia art. 31 § 1 k.r.o. w zw. z art. 6 k.c. w istocie zmierzał do zakwestionowania oceny zgromadzonego materiału dowodowego i poddania tej oceny niedopuszczalnej kontroli Sądu Najwyższego.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.